

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ПРВ ОДДЕЛ

МИЛАДИНОВ И ДР. против РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(Апликации бр. 46398/09, 50570/09 and 50576/09)

ПРЕСУСДА

СТРАЗБУР

24 април 2014

Пресудата ќе стане конечна согласно условите предвидени во член 44 § 2 од Конвенцијата. Истата може да биде предмет на редакциски измени.

Во предметот Миладинов и др. против Република Македонија,
Европскиот суд за човекови права (прв оддел), кој во совет составен од:

Isabelle Berro-Lefèvre, *Претседател*,
Elisabeth Steiner,
Khanlar Hajiyeв,
Мирјана Лазарова Трајковска,
Julia Laffranque,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Dmitry Dedov, *судии*,

и Søren Nielsen, Секретар на Одделот,
Расправаше на нејавна седница на 1 април 2014,
Ја донесе следнава пресуда, која беше усвоена истиот ден:

ПОСТАПКА

1. Предметот беше инициран со три апликации (бр. 46398/09, 50570/09 и 50576/09) против Република Македонија поднесени до Судот согласно член 34 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основните слободи (“Конвенцијата”) од страна на тројца македонски државјани, г-дин Димитар Миладинов (“првиот апликант”), г-дин Димитрија Голабоски (“вториот апликант”) и г-дин Георги Миладинов (“третиот апликант”), на 22 август 2009 (во однос на апликацијата бр. 46398/09) и 14 септември 2009 (во однос на апликациите бр. 50570/09 и 50576/09).

2. Апликантите беа застапувани од страна на г-дин Д. Гоцо и г-дин А. Годцо, адвокати од Охрид. Македонската Влада (“Владата”) беше застапувана од страна на нејзиниот Агент, г-дин Костадин Богданов.

3. Апликантите тврдеа, особено дека судските решенија за продолжување на нивниот притвор и постапките за судски надзор на таквите решенија ги повредиле нивните права од членот 5 §§ 3 и 4 и член 6 § 2 од Конвенцијата.

4. На 1 февруари 2012 ваквите наводи беа доставени на одговор до Владата.

ФАКТИ

I. ОКОЛНОСТИ НА СЛУЧАЈОТ

5. Апликантите се родени 1966, 1953 and 1961 соодветно и живеат во Струга (првиот и третиот апликант) и Охрид (вториот апликант). Апликантите биле претприемачи.

А. Лишувањето од слобода на апликантите и определувањето на притворот

6. На 23 декември 2008 истражен судија на Основниот суд во Скопје („судечкиот суд,“) отворил истрага против петнаесет лица (меѓу кои стечајни управители, судии, адвокати, нотари и државни службеници), вклучително и против апликантите, поради постоење на основано сомнение дека биле вклучени во извршување на кривични дела во врска со стечајната постапка на правното лице И. Сите апликанти биле осомничени дека сториле кривично дело перење на пари. Во однос на првиот апликант, истрагата исто така се однесувала и на основано сомнение за сторено кривично дело злоупотреба на служената положба, измама, фалсификување, а во однос на третиот апликант и на осомнато сомнение дека сторил кривичното дело измама. По распитот на осомничените, истражниот судија, со единствена одлука, наредил триесет-дневен притвор за девет од осомничените, вклучително и за апликантите. Притворот се засновал на сите основи предвидени во член 184 (1) (1-3) од Законот за кривична постапка („Законот“, види параграф 32 подолу), односно, постоење на основан страв од бегство, повторување на делата и попречување на истрагата. Судијата се повикал на видот и карактерот на кривичните дела, висината на пропишаната казна и можноста да се влијае на сведоците, соучесниците и останатите засегнати лица.

7. Првиот и вториот апликант поднеле жалби со наводи дека судијата не изнел конкретни причини кои го оправдуваат притворот на секој од нив. Двајцата апликанти посочиле дека имаат постојано живеалиште и семејство во државата. Вториот апликант дополнително поднел докази во однос на неговата тешка здравствена состојба.

8. На 25 декември 2008 совет од тројца судии на судечкиот суд („совет,“) составен согласно член 22(6) од Законот (види параграф 29 подолу), на нејавна седница, одлучил да ја одбие жалбата поднесена од првиот апликант. На 26 декември 2008 тој го заменил решението за притвор со решение за домашен притвор во однос на вториот апликант.

Б. Продолжување на притворот на апликантите

9. Со три одлуки од 21 јануари, 19 февруари и 20 март 2009, советот во секоја од овие пригоди, го продолжувал притворот и домашниот притвор, соодветно, за тие дена. Сите решенија за продолжување биле донесени на нејавна седници. Првите две решенија за продолжување биле донесени на предлог на истражниот судија и се засновале на сите три основи предвидени во член 184(1)(1-3) од

Законот. Во решението од 20 март 2009, кое било донесено на предлог на јавниот обвинител „влијанието врз истрагата,, било ислучено од листата на основи, имајќи предвид дека истиот ден бил поднесен обвинителен акт против апликантите. Според апликантите, обвинителниот акт им бил доставен на 6 април 2009.

10. Во однос на можноста од бегство, решението за продолжување на притворот од 21 јануари 2009 наведува:

“Со оглед на видот, тежината и карактерот на кривичните дела за кои се сомничат обвинетите, советот смета дека постои реална опасност од нивно бегство доколку им се овозможи да се бранат од слобода. Во прилог на ваквото уверување е и околноста која се однесува на дел од обвинетите, односно дека [првиот апликант] и порано бил осудуван за сторено кривично дело, а против [вториот апликант] во тек е постапка за сторено кривично дело. Во контекст на личните прилики на обвинетите, советот ценеше дека поголемиот дел од обвинетите имаат семејства; дека се родители, како и нивната имотна состојба, но смета дека истите во оваа фаза на истражната постапка не претставуваат доволна гаранција дека истите доколку бидат пуштени да се бранат на слобода нема да се дадат во бегство...”

11. Во однос на можноста од повторно противправно поведени, во сите три решенија, советот *inter alia*, го констатирал следново:

“... советот ја имаше во предвид природата, карактерот, видот на кривичните дела, начинот на нивното сторување и условите на извршување што особено упатува на опасност од повторување, имајќи особено во предвид дека предметните кривични дела кои им се ставаат на товар на обвинетите (или ‘за кои постојат основи на сомнение’), се сторени со искористување на положбата и својствата на обвинетите како носители на посебни овластувања.”

12. Решението за продолжување од 19 февруари 2009 ги содржи истите причини и идентични формулации за да го оправда ризикот од бегство на апликантите и ризикот од повторување на делата. Во него дополнително постои повикување на висината на запретената казна, како причина која го оправдува постоењето на ризикот од бегство.

13. Во однос на ризикот од бегство на апликантите, во решението за продолжување од 20 март 2009 се наведува:

“... Содржината и квалитетот на прибавните материјални и вербални докази, произлегува основаноста на сомнението дека обвинетите ги сториле кривичните дела кои со обвинението им се ставаат на товар ... Консекветно на наведеното, советот смета дека во оваа фаза од постапката, имено по подигнато обвинение ... сеуште е присутна реална опасност од бегство на обвинетите доколку им се овозможи да се бранат од слобода, со што во значителна мера би се отежнал текот на постапката и осуети неопходната судска разрешница. Запознаени со обвинението причините за истото, соочени со можноста од евентална осуда на ефективна казан затвор, обвинетите пуштени на слобода можат да се дадат во бегство или на друг начин да се сокријат од органите ...”

14. Во однос на можноста апликантите да ги повторат делата, ова решение содржи образложение идентично со она содржно во претходните решенија. Советот го додал и следново:

“... Особено, [првиот и третиот апликант] се сопственици на повеќе фирми преку кои се извршувани кривичните дела за кои се товарат. Останатите обвинети биле вработени или на друг начин поврзани со работењето на тие фирми ...”

15. По 16 април 2009 советот го продолжил притворот и куќниот притвор на апликантите, соодветно, на сопствена иницијатива. Помеѓу 16 април и 16 септември 2009 советот, на нејавна седница, донел шест решенија, со секое од нив продолжувајќи го притворот на апликантите за триесет дена поради постоење на опасност од бегство и повторување на делата. Постоењето на ризикот се оправдувало, во сите решенија за продолжување на притворот со објаснување кое е идентично со она опишано погоре (види параграф 13 и 14 погоре). Покрај овие причини, во сите три решенија за продолжување донесени во овој период, советот го навел и следново:

“...Имајќи во предвид дека мерките притвор и куќен притвор претставуваат најефикасен механизам за обезбедување присуство на обвинетите во текот на постапката ... со што на соодветен начин се остварува и нивното право за судење во разумен рок ... советот смета дека во оваа фаза на постапката продолжувањето на мерката притвор и мерката куќен притвор ... е оправдано ...”

16. Покрај гореспоменатото решение, решенијата за продолжување од 18 јуни, 17 јули, 17 август и 16 септември 2009 (секое предвидувало продолжување од триесет дена на притворот на апликантите) се повикува и реферира на претходното кривично досие на третиот апликант.

17. На 28 мај 2009 г-дин Д. Гоџо го посетил првиот апликант во затворот во Скопје. Во таа прилика, апликантот потпишал полномошно за г-динот Гоџо, со кое го овластил да го застапува во постапката пред Судот во Стразбур. Вработените во затворот го задржале таквиот документ од причина што г-динот Гоџо не ги известил однапред дека таков документ ќе биде потпишан. Првиот апликант побарал од управителот на затворот, судечкиот суд и Народниот правобранител, да интервенираат. По осумнаесет дена, задржаниот документ бил вратен на г-динот Гоџо.

18. На 18 септември 2009, советот го укинал домашниот притвор на вториот апликант и наредил одземање на неговата патна исправа. Во отсуство на жалба, решението станало правосилно.

19. Помеѓу 15 октомври 2009 и 14 јануари 2010 советот донел четири решенија, со секое од нив продолжувајќи го за триесет дена,

притворот на првиот и третиот апликант, поради истите причини и со идентични формулации како оние опишани погоре (види параграф 13-16). Сите решенија биле донесени на нејавни седници.

В. Надзорот на решенијата за притвор од страна на Апелациониот суд во Скопје

20. Како што е евидентно од материјалите во судските списи, апликантите поднесувале жалби против решенијата за продолжување на притворот, наведувајќи, *inter alia*, дека советот не дал доволно образложени причини во прилог на постоење на опасност од бегство и повторување на делата, имајќи ја предвид нивната семејна состојба и здравствената состојба на вториот апликант (кој имал хронично заболување и потреба од редовна медицинска грижа). Првиот апликант понатаму навел дека неговата претходна осуда била за сообраќаен прекршок, на што судот неможе да се потпре за да го оправда ризикот односно опасноста од повторување на делата. Апликантите исто така се жалеле дека формулациите содржани во решенијата го повредуваат нивното право на презумција на невиност, кое го гарантира Законот и Конвенцијата. Првиот и третиот апликант понатаму побарале, согласно член 388(1) од пречистениот текст на Законот (чиј текст е идентичен со тектот на членот 362(1) од Законот, види параграф 31 подолу), да бидат информирани за денот на одржување на седницата на Апелациониот суд. На крајот, апликантите барале да бидат пуштени на слобода и замена на мерката притвор со некоја од полесните мерки за обезбедување на присуство предвидени со домашното законодавство.

21. Апелациониот суд во Скопје, на нејавна седница, ги одбил жалбите, со констатација дека советот дал доволно причини за континуираниот притвор на апликантите. Во решенијата (од 5 мај, 8 јуни, 6 јули, 30 јули, 10 септември, 5 октомври и 2 ноември 2009), Апелациониот суд се повикал на писмените поднесоци во кои јавниот обвинител побарал, согласно член 361(1) од Законот (види параграф 36 подолу), судот да ги одбие жалбите на апликантите. Во својата одлука од 5 октомври и 2 ноември 2009 тој исто така ги одбил барањата на првиот и третиот апликант да одлучува на јавна седница, при што констатирал дека членот 388(1) од Законот не е применлив во нивниот случај.

22. Во однос на постоењето на опасност од бегство на апликантите, во решението од 5 мај, 8 јуни, 30 јули и 10 септември 2009, Апелациониот суд во Скопје, *inter alia*, го навел следното:

“... По оценка на овој суд, видно од списите во предметот, околностите на конкретниот кривичен случај, врзани со специфичноста, природата, видот, тежината, и начинот на извршување ... соочени со можноста од

евентуална осуда со ефективна казна затвор и висината (на истата), упатуваат на постоење на опасност од бегство на обвинетите, со цел да ја избегнат евентуалната кривична одговорност за предметните кривични дела ...

Во таа смисла, овој суд не ги прифати и не најде дека се од влијание наводите на обвинетите со кои се наведува дека станува збор за лица со оформени потесни семејства, родители, со постојано место на живеење (во државата)..."

23. Во однос на можноста за повторување на делата од страна на апликантите, судот навел дека:

"...[судот ги зеде предвид] сите околности на конкретниот кривичноправен настан, а пред се природата и видот на кривичните дела, начинот на нивното сторување, особено фактот што (првиот и третиот апликант) се сопственици на повеќе правни лица, преку кои биле извршени кривичните дела, а (вториот апликант) бил поврзан со работењето на тие друштва, на начин што преземал дејствија користејќи околности од работен однос ... На наведеното се надоврзува и околноста што против (вториот апликант) во тек е постапка за друго кривично дело, а (првиот апликант) и порано бил осудуван. Се (гореспоменато) упатува на опасност од повторно противправно поведение, доколку обвинетите бидат пуштени да се бранат од слобода во овој стадиум на кривичната постапка ... имајќи особено предвид дека предметните дела, како е наведено се сторени со искористувасе на положбата и својствата на обвинетите ..."

24. Идентична формулација, само во однос на првиот и третиот апликант, била употребена во решенијата од 5 октомври, 2 и 25 ноември и 29 декември 2009 со кои Апелациониот суд во Скопје ги одбил жалбите поднесени од овие апликанти. Во сите решенија Апелациониот суд во Скопје исто така реферирал на притворот како на „најефикасна мерка за обезбедување на присуството на обвинетиот на судењето,,.

25. Во сите погореспоменати решенија Апелациониот суд во Скопје дополнително го констатирал следново:

"Судот ги разгледа жалбените наводи ... со кои се негира постоењето на предметните кривични дела и кривичната одговорност на страна на обвинетите, меѓутоа истите ги оцени како ирелевантни за потребите на предметната жалбена постапка, бидејќи во овој момент единствено се одлучува дали сеуште постојат причините за мерката притвор ... Во тој контекст, (овие) жалбени наводи ќе претставуваат предмет на испитување и оценка на главниот претрес ... каде судот ќе се произнесе за постоење на кривичното дело и кривичната одговорност (во конкретниот случај)."

Г. Во однос на кривичната постапка против апликантите

26. На 29 јануари 2010 судечкиот суд ги прогласил апликантите за виновни и ги осудил првиот и третиот апликант на казна затвор во траење од шест години и шест месеци, а вториот апликант на казна затвор во траење од две години. Судот понатаму одлучил дека првиот и третиот апликант ќе останат во притвор до правосилноста на пресудата.

27. На 24 септември 2010 Апелациониот суд во Скопје ги уважил жалбите поднесени од страна на апликантите и јавниот обвинител и ја укинал на јавна седница, пресудата на судечкиот суд. Тој исто така одлучил, на сопствена иницијатива, првиот и третиот апликант да бидат пуштени на слобода, поради непостоење на причини што го оправдуваат притворот.

28. Во однос на кривичната постапка против апликантите не беа доставени дополнителни информации.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАШНО ЗАКОНОДАВСТВО

A. Законот за кривична постапка од 1997

29. Член 22(6) од Законот за кривична постапка, во примена во релевантниот период, предвидува дека првостепените судови, во совет составен од тројца судии, одлучуваат, *inter alia*, за жалби против решенија на истражен судија.

30. Член 73(1) од Законот предвидува дека поднесоците му се предаваат на судот во доволен број примероци за судот и за другата странка.

31. Согласно член 183(2) од Законот, траењето на притворот мора да биде сведено на најкратко нужно време.

32. Согласно член 184(1)(1-3) од Законот, ако постои основано сомневање дека определено лице сторило кривично дело, притвор против тоа лице може да се определи ако постојат околности што укажуваат на опасност од бегство, околности кои укажуваат дека ќе ја попречува истрагата или или ќе го повтори кривичното дело.

33. Според член 185(1) и (6) од Законот, притвор определува истражен судија. Против решението за притвор, дозволена е жалба до советот.

34. Член 189(2) и (6) од Законот предвидува дека на образложен предлог од истражниот судија или јавниот обвинител, советот од членот 22(6) може да го продолжи притворот. Против решението на советот за продолжување на притворот дозволена е жалба до непосредно повисокиот суд. Жалбата не го одлага извршувањето.

35. Согласно член 191(3) од Законот, советот (од членот 22(6) од Законот) е должен по истекот на триесет дена од правосилноста на последното решение за притвор, и без предлог на странките, да испита дали се уште постојат причините за притвор и да донесе решение за продолжување или укинување на притворот.

36. Според член 361(1), кога списите по жалбата ќе стигнат до второстепениот суд, претседателот на жалбениот совет определува судија известител. Ако е во прашање кривично дело за кое се гони по барање од јавниот обвинител, судијата известител ќе ги достави списите до надлежниот јавен обвинител, кој е должен да ги разгледа и без одлагање да му ги врати на судот.

37. Член 362(1) од Законот предвидува за седницата на советот да се извести, *inter alia*, обвинет и неговиот бранител, оштетениот како тужител или приватниот тужител кој во рокот предвиден за жалба или за одговор на жалбата барал да биде известен за седницата.

Б. Законот за судови од 2006

38. Членот 2(2) од Законот за судови предвидува дека судовите, при примената на правото, мора да ги штитат човековите права и слободи.

ПРАВО

I. СПОЈУВАЊЕ НА ПОСТАПКАТА ПО АПЛИКАЦИИТЕ

39. Судот констатира дека сите апликанти се жалат на недоволно образложение и недостатоци во постапката за судски надзор на решенијата за притвор. Имајќи ја предвид сличноста на главните наводи изнесени во нивните апликации, Судот смета дека, согласно член 42 § 1 од Деловникот на Судот, апликациите треба да бидат споени.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕНОТ 5 §§ 3 И 4 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

40. Апликантите изнесоа наводи дека домашните судови не дале конкретни и доволно причини за нивниот притвор; дека немало јавна расправа во постапката за надзор односно преиспитување на решенијата за притвор, како пред советот (при продолжување на притворот), така и пред Апелациониот суд; и дека тие постапки не биле контрадикторни бидејќи поднесоците на јавниот обвинител

поднесени во одговор на жалбите на апликантите не биле доставени до нив. Членот 5 §§ 3 и 4 од Конвенцијата гласи вака:

“3. Секое лице уапсено или притворено според одредбите на став 1 в од овој член мора веднаш да биде изведено пред судија или друго судско лице, со закон овластено да врши судска власт, и да има право на судење во разумен рок или на пуштање на слобода во текот на судската постапка. Пуштањето може да се услови со давање гаранција дека тоа лице ќе се појави на судењето.

4. Секое лице лишено од слобода со апсење или притворање има право да вложи жалба до судот, и тој во кус рок да ја разгледа законитоста на тоа лишување од слобода и ако тоа не било законско, да нареди негово ослободување..”

A. Допуштеност

41. Владата не истакна никакви наводи во однос на допуштеноста на ваквите наводи.

42. Судот забележува дека во овој дел апликациите не се очигледно неосновани во смисла на членот 35 § 3 (a) од Конвенцијата. Тој исто така забележа дека ваквите наводи не се недопуштени по било која друга основа. Затоа мораше да ги прогласи за допуштени.

B. Основаност

1. Наводи во врска член 5 § 3

(a) Поднесоци на странките

43. Апликантите повторија дека домашните судови не дале доволно причини за да го оправдат нивниот континуиран притвор. Решенијата за продолжување на притворот содржеле идентични формулации, кои само ги повторувале основните за нивниот притвор.

44. Владата изнесе став дека судските решенија за притворот на апликантите содржеле доволни и релевантни причини. Покрај природата на кривичните дела и личните околности на апликантите, судовите исто така ги зеле предвид опасноста од бегство, повторување на делата и попречување на истрагата. На крајот, притворот на апликантите имал цел, имено, да го обезбеди нивното присуство на судењето. Како резултат, и покрај сложеноста на предметот, бројот на обвинетите и обемот на доказниот материјал, судењето било спроведено во разумен рок.

(б) Оценка на Судот*(i) Општи принципи*

45. Согласно праксата на Судот, прашањето дали е разумно едно лице да биде задржано во притвор, се оценува согласно специфичните околности во секој случај поединечно. Континуираниот притвор може да биде оправдан само доколку постојат специфични индикации за реална потреба на јавниот интерес, кој независно од презумцијата на невиност, претежно во однос на правилото на почитување на личната слобода предвидено во членот 5 од Конвенцијата (види, меѓудругите, *Kudła v. Poland* [GC], no. 30210/96, § 110, ECHR 2000-XI).

46. Судот потсетува дека постоењето на разумно сомнение дека лицето сторило кривично дело претставува *condition sine qua non* за законитоста на неговиот континуиран притвор, но дека по извесен протек на време, тоа повеќе не е доволно. Во такви случаи, Судот мора да утврди дали другите основи, кои биле изнесени од страна на судските органи продолжиле да го оправдуваат лишувањето од слобода (види *Trifković v. Croatia*, no. 36653/09, § 118, 6 ноември 2012). Оправданоста на било кој период на притвор, колку тој и да бил краток, мора убедливо да биде демонстрирано од страна на националните органи (види *Shishkov v. Bulgaria*, no. 38822/97, § 66, ECHR 2003-I (извадоци)).

47. Презумцијата е во прилог на ослободување. Како што Судот постојано нагласува, втората „гранка,, на членот 5 § 3 не им дава на судските власти избор помеѓу тоа - против лицето да спроведат судење во разумн рок или да пак привремено да го ослободат во текот на судењето. Обвинетиот мора да се смета за невин се додека не биде осуден, а целта на одредбата која овде се разгледува, во основа бара времено пуштање на слобода на обвинетиот веднаш откако неговиот притвор престанува да биде разумен. Лице кое се товари дека сторило кривично дело секогаш мора да биде пуштено на слобода во текот на постапката, освен во случај кога државта може да покаже постоење на “релевантни и доволно” причини кои го оправдуваат континуираниот притвор (види *Василковски и др. против Република Македонија*, no. 28169/08, § 56, 28 октомври 2010, и референците цитирани таму).

48. Националните судски органи се оние на кои првенствено им припаѓа задачата да обезбедат дека, во конкретен случај, притворот на обвинетиот не надмува разумно време на траење. За оваа цел тие мора ги испитаат и оценат сите факти кои се во прилог или се против постоењето на реална потреба на јавниот интерес, која го оправдува, со должно почитување на презумцијата на невиност, отстапувањето од правилото на почитување на личната слобода, и треба истите да ги изнесат во својата одлука со која ги одбиваат барањата за пуштање на слобода. Во суштина, врз основа на овие причини дадени во одлуките

на домашните судови и врз основа на вистинските факти изнесени од страна на апликантите во нивните апликации до Судот, тој ќе одлучи дали постои или не, повреда на членот 5 § 3 од Конвенцијата (види *Labita v. Italy* [GC], no. 26772/95, § 152, ECHR 2000-IV, and *Perica Oreb v. Croatia*, no. 20824/09, § 107, 31 октомври 2013).

49. Аргументите за и против пуштањето на слобода не смеат да бидат “општи и апстрактни” (види *Smirnova v. Russia*, nos. 46133/99 и 48183/99, § 63, ECHR 2003-IX (извадоци)). Кога законот предвидува презумција во однос на факторите релевантни за основите за континуиран притвор, постоењето на специфични околности и факти кои претежнуваат во однос на правилото за почитување на личната слобода, мора убедливо да биде демонстрирано (види *Ilijkov v. Bulgaria*, no. 33977/96, § 84 in fine, 26 јули 2001).

(ii) *Примена на општите принципи во конкретниот случај*

50. Судот забележува дека на 23 декември 2008 апликантите биле лишани од слобода и изведени пред истражен судија кој им изрекол мерка притвор (заедно со шест со-обвинети), со единствена одлука, поради сомнение дека сториле неколку кривични дела. Нивниот притвор траел од денот кога биле лишени од слобода до 18 септември 2009, во однос на вториот апликант (види параграф 18 погоре), и до 29 јануари 2010, во однос на првиот и третиот апликант (види параграф 26 погоре). Ова од причина што тие откако биле прогласени за виновни во постапката пред првостепениот суд, неможеле да бидат во притвор “со цел да бидат изведени пред надлежен орган поради постоење на основано сомнение дека сториле кривично дело”, но биле во положба која е опфатена со членот 5 § 1 (а), кој дозволува лишување од слобода “по донесувањето на осудителна пресуда од страна на надлежен суд” (види *Labita*, погорецитирана, §§ 145-147; и *Kudla*, погорецитирана, § 104). Соодветно, првиот и третиот апликант поминале една година, еден месец и шест дена во притвор, а вториот апликант, осум месеци и дваесетисест дена во куќен притвор.

51. Судот прифаќа дека притворот на апликантите иницијално можеби бил оправдан поради основаното сомнение дека ги сториле кривичните дела кои им се ставале на товар. Сепак, со протекот на време таквата основа станува неминовно помалку релевантна. Тој исто така прифаќа дека не е неоправдано што притворот на апликантите се засновал, за време на иницијалните три месеци до 20 март 2009, на можноста да влијаат на истрагата (види параграф 9 погоре). Во овој контекст Судот е свесен за комплексноста на истрагата која се однесувала на пријава за „бел криминал“, поднесена против петнаесет осомничени (види параграф 6 погоре). Судот сепак, мора да утврди дали останатите основи изнесени од страна на судските власти,

односно опасноста од бегство и повторување на делата, продолжиле да го оправдуваат притворот на апликантите.

52. Во врска со ова, Судот забележува дека по 20 март 2009 притворот на апликантите бил продолжуван во неколку наврати (шест пати во однос на вториот апликант и десет пати во однос на првиот и третиот апликант) поради опасноста од бегство и потворување на делата. Последователно, потребата да се обезбеди нивното присуство на судењето било исто така меѓу основите за нивниот притвор (види параграф 12, 13 и 16 погоре). Поради ова, Судот ќе ги испита причините кои домашните судови ги давале во текот на целиот притворот на апликантите (види *Labita*, цитиран погоре, § 152).

(a) Ризикот од бегство

53. Низ целиот период кој е предмет на анализа, судовите во секој следен наврат ја повторувале сериозноста на кривичните дела кои им се ставале на товар на апликантите и висината на запретената казна, како пресудни елементи кои ја зголемувале опасноста од бегство. Опасноста исто така бил заснована на сомнението дека тие ги сториле кривичните дела кое им се ставале на товар (види параграф 10, 12, 13, 15, 16 и 19 погоре).

54. Судот се согласува дека во иницијалната фаза од постапката потребата да се обезбеди правилен тек на истрагата и да се превенира бегство на апликантите може да го оправда нивното притворање. Сепак, Судот повторува дека опасноста од бегство не може да се мери односно оценува исклучиво според висината на казната со која апликантите се соочувале. Иако висината на запретената казна е релевантен елемент во проценката на ризикот од бегство или повторување на делото, потребата за континуирано лишување од слобода не може да се оценува чисто апстрактно, земајќи ја предвид само сериозноста на кривичното дело. Потребата мора да се оцени според неколку други фактори кој или може го потврдат постоењето на опасност од бегство или може да покажат дека тоа е толку малку веројатно што не може да го оправда притворот во текот на судењето. Дополнително, решението за продолжување на притворот бара посолидна основа за да се покаже дека во случајот реално постои не само “разумно сомнение”, туку дека постојат и други сериозни аспекти на јавниот интерес кои, независно од презумцијата на невисност, претежнале во однос на правото на слобода (види *Perica Oreb*, цитирана погоре, §§ 114 и 116; *Panchenko v. Russia*, no. 45100/98, § 105, 8 февруари 2005; и *Letellier v. France*, пресуда од 26 јуни 1991, Series A no. 207, § 43)).

55. Според гледиштето на Судот, домашните судови не демонстрирале постоење на било какви факти во поддршка на нивниот заклучок дека во случајот на апликантите постоела реална опасност од

бегство. Не биле дадени никакви причини во прилог на претпоставката дека апликантите би ги согледале последиците и штетата од бегството како помало зло од континуираниот притвор. Домашните судови не посочиле ниту на еден специфичен аспект од нивниот карактер или однесување кој би го оправдал заклучокот на судовите дека во однос на секој од апликантите континуирано постоела опасност од бегство. Покрај тоа, во ниту еден момент од постапката домашните судови не објасниле во своите одлуки зошто алтернативите мерки на лишувањето од слобода што апликантите ги предложиле во своите жалби против одлуките на советот (види параграф 20 погоре) не би биле доволни да обезбедат правилен тек на постапката, што според Владата (види параграф 44 погоре), била основната причина за притворот на апликантите (види *Vasilkoski*, цитиран погоре, § 62).

(б) *Опасност од повторување на делото*

56. Домашните судови исто така упатиле на можноста апликантите да го повторат делата, како на дополнителна основа за континуираниот притвор. Притоа, тие се повикале на сериозноста на наводно сторените кривични дела. Сепак, тие не се повикале на ниту еден конкретен факт како доказ за склоноста на апликантите кон сторување на кривични дела. Иако тие ги споменале претходните осуди на првиот и третиот апликант, судовите никогаш не отишле над овие констатции. Во врска со ова, Судот повторува дека повикувањето на претходното кривично досие на едно лице, не е доволно да го оправда одбивањето истото да биде пуштено на слобода (види, *Sergey Vasilyevv. Russia*, no. 33023/07, § 84, 17 октомври 2013). Судовите никогаш не ја споредиле природата и сериозноста на претходните осуди со делата кои на апликантите им се ставале на товар во конкретниот случај. Тие исто така никогаш не одговориле на аргументите на првиот апликант (види параграф 17 погоре) дека неговата претходна осуда се однесува на сообраќаен прекршок, кој не бил споредлив ниту според природата ниту според сериозноста со кривичните дела – перење на пари, злоупотреба на службената положба, измама и фалсификување (види *Trifković*, цитиран погоре, § 127). Истото се однесува на вториот апликант кој претходно не бил осудуван, но против него била водена постапка за определени дела кои судовите не ги посочиле поконкретно.

57. Судот на крајот забележува дека во сите решенија за продолжување на притворот, како и во одлуките донесени по жалба на ваквите решенија, е користена истата сумарна формулација која ги содржи истите зборови. Се чини дека судовите малку ги зеле предвид, доколку тоа воопшто го сториле, личните околности на апликантите. Судовите не ја опишале личната ситуација на апликантите, надвор од едноставно повикување на нивната имотна и семејна состојба (види параграф 10 и 22 погоре), што не било пропратено со било какво

објаснување во однос на тоа зошто нивните карактери или лични околности го направиле нивниот притвор неопходен.

58. Имајќи го предвид гореизнесеното, Судот смета дека со пропустот да се адресираат конкретни факти и потпирајќи се во основа само на сериозноста на кривичните дела кои им се ставале на товар на апликантите и висината на запретената казна, органите го продолжиле притворот на првиот и куќниот притвор на вториот апликант на основи кои, иако се “релевантни”, неможе да се сметаат за “доволни” да ја оправдаат должината на притворот на апликантите.

59. Оттука, постои повреда на членот 5 § 3 од Конвенцијата.

2. Наводи за повреда на член 5 § 4

(а) Поднесоци на странките

60. Апликантите посочија дека независно од тоа што Законот за кривична постапка не предвидува усна расправа во постапката по надзор над решенијата за притвор, судовите требало, како што е предвидено во Законот за судови (види параграф 38 погоре), да ги штитат човековите слободи и права. Тие повторија дека ниту советот, ниту Апелациониот суд не одржале усна расправа на која тие би можеле да ги изложат своите аргументи.

61. Тие исто така повторија дека писмените поднесоци кои јавниот обвинител ги доставувал до Апелациониот суд не им биле доставувани и дека судот се осврнувал на истите во одлуките со кои ги одбивал жалбите на апликантите.

62. Владата се повика на констатациите на Апелациониот суд (види параграф 21 погоре) според кои домашното законодавство не предвидува усна расправа во постапката по надзор во втора инстанца. Во секој случај, Апелациониот суд не бил спречен да одлучува во предметот врз основа на расположливиот материјал. Постапката на судски надзор била спроведена согласно член 361(1) од Законот (види параграф 36 погоре). Во писмените поднесоци, кои биле исклучиво од формална природа, јавниот обвинител единствено барал жалбите на апликантите да бидат одбиени. Тие не се однесувале на основаноста на одлуките на советот за продолжување на притворот на апликантите. Апелациониот суд реферирал на ваквите поднесоци без притоа дополнително да ги елаборира.

(б) Оценка на Судот

63. Иако не е секогаш неопходно постапката од членот 5 § 4 да ги има истите гаранции како оние кои ги бара членот 6 § 1 од Конвенцијата во однос на кривичните или граѓанските постапки, таа мора да има судски карактер и да ги обезбедува гаранциите кои одговараат на видот на лишување од слобода за кој станува збор во

конкретниот случај. Во случај кога притворот на едно лице влегува во опфатот на членот 5 § 1 (с), потребно е одржување на расправа (види *Assenov and Others v. Bulgaria*, 28 октомври 1998, § 162, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII, и референтите кои се таму цитирани).

64. Судот понатаму повторува дека судот кој постапува по жалба против одлука за притвор мора да ги обезбеди гаранциите на една судска постапка. Постапката мора да биде конрадикторна и секогаш мора да обезбеди “еднаквост на оружјата” помеѓу странките, обвинителот и лицето во притвор (види *Nikolova v. Bulgaria [GC]*, no. 31195/96, § 58, *ECHR 1999-II*; *Reinprecht v. Austria*, no. 67175/01, § 31, *ECHR 2005-XII*; and *Muteskui v. Република Македонија*, no. 11621/09, § 29, 25 март 2010). Во овој контекст, внимание треба да се посвети *inter alia*, на тоа да е видливо (појавно) дека правдата се спроведува правично и на зголемената сензитивност на јавноста во однос на правичното спроведување на правдата (види *Атанасов v. Република Македонија*, no. 22745/06, § 31, 17 февруари 2011, во контекст на член 6 од Конвенцијата).

65. Судот забележува дека истражниот судија ги задржал апликантите во притвор по рспитот на 23 декември 2008 (види параграф 6 погоре). Притворот на апликантите последователно бил продолжуван во неколку наврати од страна на советот на нејавна седница. Барањата на првиот и третиот апликант да ги изнесат своите аргументи усно пред Апелациониот суд биле безуспешни од причините наведени од страна на судот (види параграф 21 погоре).

66. Оттука, произлегува дека домашното законодавство во сила во критичниот период не предвидувало усна расправа пред советот и пред Апелациониот суд во постапката за надзор односно преиспитување на решенијата за притвор. Во прилог на спротивното не беа изнесени никакви наводи (види параграф 60 и 62 погоре). Според ова, Судот заклучува дека постапката на надзор во однос на решенијата за притвор, пред советот и пред Апелациониот суд, биле исклучиво писмени. Во врска со ова, Судот потсетува дека негова задача не е да одлучува за законодавството *in abstracto* и затоа нема да изнесе гледиште за општата усогласеност на релевантните одредби од Законот, тогаш на сила, со Конвенцијата (види *Nikolova*, цитирана погоре, § 60). Судот мора да оцени дали постапките за надзор во случајот на апликантите биле во согласност со членот 5 § 4 од Конвенцијата. Врз основа на фактите на случајот, неспорно е дека притворот на апликантите во периодот кој се разгледува бил продолжуван без можност апликантите да имаат можност усно да ги презентираат своите аргументи во постапката на надзор над решенијата за притвор, ниту пред советот на судечкиот суд, ниту пред Апелациониот суд. Во врска со ова Судот забележува дека не беа

презенирани никакви докази кои упатуваат на тоа дека апликантите побарале во кривичната постапка од судечкиот совет кој постапувал по обвинението против нив, да бидат пуштени на слобода ниту дека судечкиот совет одлучувал по такво барање.

67. Судот понатаму констатира дека Апелациониот суд во Скопје ги донел своите одлуки по приемот на поднесоците на обвинителот со кои било побарано одбивање на жалбите на апликантите. Таквите поднесоци не биле доставени до апликантите. Владата не презентираше докази во прилог на спротивното. Оттука, на апликантите не им била дадена можност да го прочитаат мислењето на обвинителот. Имајќи го предвид засегнатиот интерес на апликантите во постапката, фактот дека било невозможно тие да добијат примерок од поднесоците на обвинителот, претставува повреда на нивното право на контрадикторна постапка.

68. Од овие причини постои повреда на членот 5 § 4 од Конвенцијата поради отсуството на јавна расправа во постапките во прашање и непочитувањето на принципот на еднаквост на оружјата во постапката пред Апелациониот суд.

III. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕНОТ 6 § 2 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

69. Апликантите изнесоа наводи за повреда на членот 6 § 2 од Конвенцијата во однос на тоа дека формулациите употребени во судските одлуки за притвор претставуваат повреда на нивната презумција на невиност. Членот 6 § 2 гласи вака:

“2. Секој кој е обвинет за кривично дело се смета за невин сè додека неговата вина не се докаже по законски пат.”

A. Поднесоци на странките

70. Владата тврдеше дека советот само изразил сомнение во однос на тоа дека апликантите ги сториле делата „кои им се ставале на товар,. Оттука, конкретните случаи се разликуваат од случајот на кој се однеува пресудата *Matijašević*, каде домашните судови изречно навеле дека апликантот “ги сторил кривичните дела кои се предмет на обвинението” (види *Matijašević v. Serbia*, no. 23037/04, § 7, ECHR 2006-X).

71. Апликантите наведоа дека со наведување на формулацијата “кривичните дела кои им се ставаат на товар на обвинетите се сторени со искористување на положбата и својствата на обвинетите како носители на посебни овластувања” и дека “... [првиот и третиот апликант] се сопственици на повеќе фирми преку кои се извршувани кривичните дела за кои се товарат, (а) останатите обвинети биле вработени или на друг начин поврзани со работењето на

тие фирми ...” советот ги прогласил за виновни пред завршување на постапката. Со употреба на формулацијата дека “(првиот и третиот апликант) се сопственици на неколку правни лица преку кои биле извршени кривичните дела , а (вториот апликант) бил поврзан со работењето на тие друштва, на начин што преземал дејствија користејќи околности од работен однос ...”, Апелациониот суд ја потврдил ваквата неправда наместо да ја исправи.

Б. Оценка на Судот

72. Судот повторува дека принципот на презумција на невиност од членот 6 § 2 се повредува, доколку судска одлука или изјава на функционер во однос на лице кое се товари дека сторило кривично дело, изразува мислење дека тоа е виновно, пред неговата вина да биде докажана согласно правото. Доволно е, во отсуство на формална констатација, да постои причина која сугерира дека судот или функционерот во прашање го сметаат обвинетиот за виновен, и преуранетото изразување на вакво мислење од страна на самиот суд, неминовно ќе биде спротивно на споменатиот принцип (види *Gafarov v. Russia*, no. 25404/09, §§ 207 и 209, 21 октомври 2010).

73. Сепак, треба да се прави разлика помеѓу изјави кои изразуваат мислење дека лицето во прашање е виновно и изјавите кои единствено го опишуваат “степенот на сомнение”. Првото претставува повреда на презумцијата на невиност, додека второто се смета за нешто на што неможе да се приговори во различни ситуации разгледувани од страна на Судот (*vidi Garycki v. Poland*, no. 14348/02, § 67, 6 февруари 2007).

74. Во контекст на околностите на овој конкретен случај, Судот забележува дека апликантите посебно се жалеле на овие изјави (видфи параграф 71 погоре) и поради тоа својата анализа ја фокусира соодветно на таквите изјави.

75. Во овој контекст Судот забележува дека советот ги дал таквите изјави во решенијата за да ја оправда опасноста од повторување на кривичните дела како основ за продолжување на притворот на апликантите. Иако употребените зборови од страна на советот, може да се сметаат за несреќен избор, Судот не смета дека спорните фрази содржат експлицитна и неквалификувана декларација која претставува и резултирало со констатирање на одговорноста на апликантите пред истата да биде докажана согласно законот. Точно е дека, како што тврди Владата, советот не реферирал на апликантите како на сторители на делата (види спротивно, *Matijašević* цитиран погоре, § 48; *Garycki*, цитиран погоре, § 71, и *Fedorenko v. Russia*, no. 39602/05, § 90, 20 септември 2011). Токму спротивното, во сите решенија за продолжување на притворот, спорните фрази јасно укажуваат дека апликантите биле „обвинети,“ за соодветните кривични

дела. Во вакви околности, Судот е задоволен, што судовите реферирале не на прашањето дали кривичната одговорноста на апликантите била утврдена со доказите – што, како што забележува Апелациониот суд (види параграф 25 погоре), е прашање за кое јасно не се одлучува во контекст на притворот - туку дали постоеле правни основи за континуираниот притвор на апликантите.

76. Во овие околности, Судот смета дека зборовите употребени во решенијата за продолжување на притворот на апликантите не претставуваат прогласување на апликантите за виновни спротивно на презумцијата на невиност.

77. Оттука следи дека овој дел од апликацијата мора да се одбие како очигледно неоснован, согласно член 35 §§ 3 и 4 од Конвенцијата.

IV. ДРУГИ НАВОДНИ ПОВРЕДИ НА ЧЛЕНОТ 6 § 1 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

78. Апликантите понатаму се жале на тоа дека обвинителниот акт не им бил навремено доставен; дека нивното право на одбрана и принципот на еднаквост на оружјата биле повредени бидејќи морале да добијат дозвола од судијата за увид во списите и морале, за разлика од јавниот обвинител да платат за умножување на списите од предметот. Првиот и третиот апликант понатаму се жалеа дека затворската стража била присутна на секоја нивна средба со нивниот правен застапник. Инцидентот од 28 мај 2009 (види параграф 7 погоре) бил во поддршка на таквоо тврдење. Апликантите притоа се повикаа на членот 6 § 1 од Конвенцијата, кој, во релевантниот дел гласи вака:

“Секој има право на правично ... пред ... суд ... да бидат разгледани ... основаноста на какви било кривични обвиненија против него.”

79. Судот забележува дека споменатите наводи, на начинот на кој се дефинирани од страна на апликантите, се однесуваат на специфични аспекти од правото на правично судење во однос на кривичната постапка против апликантите која сеуште е во тек. Затоа, овие наводи се уранети.

80. Следи дека овој дел од апликациите мора да се одбие во согласност со член 35 §§ 1 и 4 од Конвенцијата.

V. ПРИМЕНА НА ЧЛЕН 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

81. Членот 41 од Конвенцијата предвидува дека:

“Ако Судот оцени дека постои повреда на Конвенцијата или на нејзините Протоколи, и ако внатрешното право на заинтересираната Висока страна договорничка овозможува само делумно отстранување на

последниците на таа повреда, Судот и дава на оштетената страна, доколку е потребно, правичен надомест.”

А. Штета

82. Првиот и третиот апликант побараа по 10,000 евра (EUR) за секој, а вториот апликант EUR 3,000, со камата, на име надомест на нематеријалната штета предизвикана од менталното страдање настанато како последица на наводните повреди.

83. Владата ги спореше ваквите барања како неосновани.

84. Судот смета дека апликантите со сигурност претрпеле нематеријална штета од констатираните повреди. Одлучувајќи на правична основа, тој по овој основ на секој од апликантите му досудува износ од EUR 3,000, плус било кој данок кој може да им биде наплатен по основ на овој износ.

Б. Трошоци

85. Апликантите доставија две различни износи за вкупните трошоци, односно EUR 1,358 и EUR 5,618, со вклучено ДДВ, за застапувањето во постапката пред Судот, пресметана според Тарифата на Адвокатската комора. Правните застапници побараа овој износ да биде исплатен директно на нивната банкарска сметка.

86. Владата посочи дека апликантите доставиле “различни суми и пресметки”. Таа понатаму тврдеше дека не постојат докази дека трошоците чии надомест се бара (нивните коментари се однесуваа на износот од EUR 1,358) биле “неоходни”.

87. Според праксата на Судот, апликантот има право на надомест на трошоците само доколку истите се однесуваат на констатираните повреди и доколку се докаже дека истите се реалани и биле неоходни и доколку нивната висина е разумна (види *Editions Plon v. France*, по. 58148/00, § 64, ECHR 2004-IV). Во конкретниот случај, според расположливата документација и споменатите критериуми, Судот смета дека е разумно да им досуди заеднички на апликантите износ од EUR 1,350 за постапката пред Судот, кој треба да се исплати на банкарската сметка на нивните правни застапници.

В. Казнена камата

88. Судот смета дека е соодветно казнената каматна стапка да биде заснована на најниската каматна стапка за позајмени средства на Европската централна банка, на која треба да се додадат три процентни поени.

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ, ЕДНОГЛАСНО,

1. *Одлучи* да ја спои постапката по апликциите;
2. Ги прогласи наводите за повреда на членот 5 §§ 3 и 4 од Конвенцијата за допуштени, а останатите наводи за недопуштени;
3. Утврди повреда на членот 5 § 3 од Конвенцијата поради отсуство на конкретни и доволни причини за притворот на апликантите;
4. Утврди повреда на членот 5 § 4 од Конвенцијата во делот на отсуство на усна рапсрава во постапката во прашање и непочитувањето на принципот на еднаквост на оружјата во постапката пред Апелациониот суд;
5. *Одлучи*
 - (a) дека Владата треба да им ги исплати на апликантите, во рок од три месеца од денот на кој пресудата ќе стане конечна во согласност со член 44 § 2 од Конвенцијата, следниве износи, конвертирани во националната валута на државата според курсот на денот на исплатата:
 - (i) EUR 3,000 (триилјади евра) на секој од апликантите, плус било кој данок кој може да им се наплати по основ на овој износ, на име нематеријална штета;
 - (ii) EUR 1,350 (еднаилјадатристапедесет евра), на апликантите зеднички, да бидат исплатени на банкарската сметка на застапниците на апликантите, на име надомест на трошоци;
 - (b) дека од истекот на гореспоменатиот период од три месеци до исплатата треба да се исплати камата на горенаведените износи според стапка еднаква на најниската каматна стапка за позајмени средства на Европската централна банка за време на казниот период зголемена за три процентни поени;
6. Го одби барањето за правично обештетување во останатиот дел.

Изготвено на англиски јазик, и објавено во писмена форма на 24 април 2014, согласно член 77 §§2 и 3 од Деловникот на Судот.

Søren Nielsen
Секретар

Isabelle Berro-Lefèvre
Претседател